νὰ τοῦ κάνει χαλάστρα! — μὰ μίλησε στὸ Πανεπιστήμιο, τὴν περασμένη Τετράδη, στὸ μάθημά του.

Οἱ μαθητές του γιὰ νὰ τὸν κουρντίσουν φωνάξανε: Μαλλιαροί! Μαλλιαροί! κι ὁ σοφὸς καθηγητὴς ἀμέσως ἀγρίεψε:

— Μαλλιαροί; Ἐλπίζω νὰ μὴν εἶναι κανένας μαλλιαρὸς ἐδῶ μέσα! Γιατὶ ἂν ὑπάρχει κ' ἕνας μαλλιαρὸς θὰ εἶναι βλὰξ καὶ ἠλίθιος ποὺ ἔρχεται ἐδῶ καὶ δὲν πηγαίνει στὶς ταβέρνες νὰ μάθει τὴν Ἑλληνικὴ γλώσσα!

— Γειά σου, γέρο! τοῦ φωνάξανε τὰ παιδιά. Καλὰ τὰ μολογᾶς!..

— Καλὰ, βέβαια! Ἐξακολούθησε ὁ σοφός. Ὅλες οἱ γλῶσσες τοῦ κόσμου ἀλλάξανε μὲ τὸν καιρὸ καὶ μοναχὰ ἡ Ἑλληνικὴ ἔμεινε ἡ ἴδια. Μόνον ἡ Ἑλληνικὴ παρήγαγε Σοφοκλεῖς κ' Αἰσχύλους κ' Εὐριπίδας, ποὺ ὕστερ' ἀπὸ τόσους αἰῶνες μένουν μεγάλοι καὶ τρανοί. Εἴδατε νὰ φανεῖ ἴσια μὲ σήμερα κανένας Σοφοκλῆς ἢ Εὐριπίδης στὶς στῆλες τοῦ «Νουμᾶ»;

— Ὄχι! Ὄχι! διαμαρτυρηθήκανε τὰ παιδιά, κι ὁ σοφὸς ἔμεινε εὐχαριστημένος. Μὰ εὐχαριστημένος ἔμεινε κι ὁ «Νουμᾶς» ποὺ τόσο σοφὰ τὸν ἀνέφερε ὁ σοφὸς καθηγητὴς στὸ σοφὸ μάθημά του.

ΠΕΡΙΦΗΜΑ

τὰ ψέλνει ἡ «Μεταρρύθμιση» τῆς Τετράδης στοὺς Κρητικούς. Τί ζητᾶτε πολιτικὲς Ἐλευθερίες; τοὺς φωνάζει. Τί θέλετε ἕνωση μὲ μᾶς; Δὲν καμαρώνετε τὰ χάλια μας; Θέλετε νὰ ἑνωθεῖτε μαζί μας καὶ νὰποχαλάσετε;

«Ἐὰν ἡ κυβέρνησις—προσθέτει—τοῦ πρίγκηπος Γεωργίου δὲν εἶναι τελεία, ἡ κυβέρνησις τοῦ Βασιλέως Γεωργίου εἶναι τερατώδης. Ἂς προσέξουν οἱ Κρῆτες! Ἔχουν καιρὸν ν' ἀπολαύσουν τὰ ἀγαθὰ τοῦ ψευτοκοινοβουλευτισμοῦ. Ἂς ἐργασθοῦν διὰ τὴν Ἕνωσιν καὶ ὅταν θὰ ἔλθῃ ἡ ποθητὴ ἐκείνη ἡμέρα, ἐὰν ἕως τότε δὲν ἀλλάξουν ἐδῶ τὰ πράγματα, θὰ προσφέρουν μεγάλην ὑπηρεσίαν εἰς τὴν πατρίδα λέγοντες εἰς τοὺς ἐλευθέρους Ἕλληνας:

— Εὐχαρίστως ἑνούμεθα μαζί σας, ἀλλὰ σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ διορθώσετε τὸ Σύνταγμά σας, διότι τὸ σημερινὸν κατέστρεψε καὶ κατῄσχυνε τὴν ἑλληνικὴν φυλήν».

Ἀλήθειες πικρὲς αὐτὲς ποὺ πρέπει νὰ τὶς καλοσυλλογιστοῦνε οἱ Κρητικοὶ καὶ νὰ πασκίσουνε νὰ γίνουν τέτοιοι ποὺ νάρθεῖ σὲ θέση μιὰ μέρα νὰ ζητήσει, ὄχι ἡ Κρήτη, μὰ ἡ Ἑλλάδα νὰ ἑνωθεῖ μὲ τὴν Κρήτη, γιὰ νὰ λευτερωθεῖ ἀπὸ τὸ ζυγὸ τῆς Βουλευτοκρατίας της.

Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΜΑΣ ΣΤΟ ΧΑΤΖΙΔΑΚΗ

Ὁ κ. Χατζιδάκης ἐτύπωσε στὴ Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ ἕνα τρομαχτικοῦ μεγέθους τόμο γιὰ τὸ Πρόβλημα τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσας. Στὰ ὅσα γράφει αὐτοῦ μέσα, ποὺ δὲ πιστεύω νὰ παραλλάζουν καὶ πολὺ ἀπ' ὅσα ξέρουμε ὡς τὰ τώρα, δὲν ξέρω τί λογαριάζουν ἄλλοι νὰπαντήσουν καὶ τί κρίσες ἔχουν νὰ κάνουν. Ὅσο γιὰ λόγου μου, ἐπειδὴ ξέρω πὼς ὁ κ. Χατζιδάκης ἀγαπάει μὲ ὅλη τὴν καρδιά του τὰ παλληκάρια καὶ τὴν παλληκαρωσύνη, θὰ τοῦ ἀπαντήσω μὲ τὰ λόγια ἑνὸς ἀρχαίου παλληκαριοῦ, τοῦ Σπαρτιάτη Σθενελαΐδα. Ἀκοῦστε λοιπὸν τὸ λόγο ποὺ θὰ πῶ, στὴν ἀρχαία γλῶσσα κιόλας:

«Τοὺς μὲν λόγους τοὺς πολλοὺς τοῦ Χατζιδάκη οὐ γιγνώσκω· ἐπαινέσας γὰρ πολλὰ ἑαυτὸν καὶ μέχρι τοῦ ξυγχορεῦσαι «Ἑσπερινῇ» καὶ «Ἀστραπῇ» καὶ Τάκῃ Κανδηλώρῳ πολλοῖς τε ἄλλοις ἀγελαίοις ξυγκαταβὰς οὐδαμοῦ ἀντεῖπεν ὡς οὐκ αὐτῇ, ἣν οἱ καθ' ἡμᾶς Ἕλληνες φθέγγονται, ἡ τῆς ἀρχαίας γλώσσης γνησία θυγάτηρ ἐστί· καίτοι εἰ ἀγαθὰ ἔστιν ὅτε ὑπὲρ ταύτης ἔγραψεν ἐπέδειξέ τε ἀξιοσπούδαστον εἶναι, πρὸς δ' ἡμᾶς τοὺς χρωμένους αὐτῇ κακός ἐστι νῦν, διπλασίας ζημίας ἄξιος, ὅτι ἀνακόλουθα ποιεῖ. Ἡμεῖς δὲ ὁμοῖοι καὶ τότε καὶ νῦν ἐσμεν, καὶ τὴν ἡμετέραν φωνὴν, ἣν σωφρονῶμεν, οὐ περιοψόμεθα συκοφαντουμένην οὐδὲ μελλήσομεν τιμωρεῖν· ἢ δ' οὐκέτι μέλλει προπηλακίζεσθαι. Ἄλλοις μὲν γὰρ ἕδραι Πανεπιστημίου καὶ πλατεῖαι λευϊτικαὶ χειρῖδες (φαρδομάνικα) καὶ ταμεῖόν ἐστι κεντρικὸν καὶ μυριόστομος τῶν μηδὲν ἐπαΐόντων κραυγὴ, ἡμῖν δὲ ξύμμαχος ἀγαθὸς ἡ ἀλήθεια, ἣν οὐ παραδοτέα, οὐδ' ἂν μὴ μόνον λόγῳ βλαπτώμεθα, ἀλλὰ τιμωρητέα ἐν τάχει καὶ παντὶ σθένει. Καὶ ὡς ἡμᾶς πρέπει ἐκστῆναι τοῦ ἀγῶνος ἀδικουμένους μηδεὶς διδασκέτω, ἀλλὰ τοὺς ἀδικοῦντας μᾶλλον πρέπει ἀρίστασθαι καὶ μηκέτι ἀδικεῖν. Ψηφιζέτω οὖν πᾶς ὁ σωφρονῶν ἀξίως τῆς Ἑλλάδος τὴν κατὰ τῆς καθαρευούσης ἢ ἄλλως Βολαπὺκ κλητέας πόλεμον καὶ μήτε τὸν Χατζιδάκην ἐάτω μείζους τόμους ἐκδιδόναι, μήτε τὴν μητρικὴν φωνὴν καταπροδιδότω, ἀλλὰ ξὺν Θεῷ ἀγωνιζέσθω ὑπὲρ ταύτης».

Α. Π.

ΑΝΟΙΧΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Λεμεσὸς—Κύπρος, 7 τοῦ Γεννάρη 1905.

Φίλε κ. Ψυχάρη,

Ἔλαβα καὶ διάβασα, ἢ πιὸ καλὰ ρούφηξα, τὸ καινούριο βιβλίο, ποὺ μᾶς χάρισε ἡ μαγική σου ἡ πέννα. Συνειθίσαμε πιὰ κάθε τέλος τοῦ χρόνου νὰ προσμένουμε κιένεν καινούριο τόμο ἀπ' τὸ μεγάλο τὸ Δάσκαλο, κι ἔτσι μ' ἀνυπομονησία καρτεροῦμε νὰ διοῦμε τί θὰ χαρίσῃ καὶ πάλι στὸ Ἔθνος ὁ Ψυχάρης μας.

Καὶ ξέραμε, εἶν' ἀλήθεια, ἀπ' τὸ «Νουμᾶ» τὴ φετεινὴ τὴν π.λ.ο.υ.μ.ι.σ.τ.ή.ρ.α, ποὺ θὰ μᾶς ἔδινες, μὰ αἡ Ζωὴ κι Ἀγάπη στὴ Μοναξιὰ» ποὺ διαβάσαμε στὸ «Νουμᾶ» δὲ δίνει βέβαια τὴν ἐντύπωση ποὺ δίνει ἴδιο τὸ ρομάντζο τυπωμένο σὲ τόμο ξεχωριστό.

Κι εἶναι ἡ ἐντύπωση αὐτὴ ἡ ἐντύπωση ποὺ δίνει κάθε βιβλίο γραμμένο μὲ ποίηση καὶ μὲ φαντασία, ἡ ἐντύπωση π' ἀφίνει στὴ ψυχὴ μιὰ ψυχολογία βαθειά, παρμένη ἀπ' τὴ σπουδὴ τῆς φύσης καὶ τὴ μελέτη τῆς ἀθρώπινης ψυχῆς, τῆς γιομάτης μυστήρια καὶ βάθη ἀγνώριστα.

Κι ἀλήθεια μιὰ τέλεια ψυχολογία εἶναι οἱ ὡραῖες οἱ σελίδες τοῦ καινούριου Σου βιβλίου, κι ὁ δικός Σου ὁ Ρομπινσῶνας, ὁ Γιάννης Πετρογιάννης, εἶναι σὲ πολλὰ πιὸ ἀληθινὸς καὶ πιὸ ἄθρωπος ἀπ' τὸν περίφημο τὸν ἄλλο τοῦ de Foë. Ἡ ἰδέα ποὺ τόσο ὡραῖα καὶ τόσο παραστατικὰ ὑποστηρίζετε, πῶς ἡ Φύση δὲ μπορεῖ παρὰ στὸ τέλος νὰ νικήσῃ καὶ νὰ πάρῃ στὴ μεγάλη της ἀγκαλιὰ τὸν ἄθρωπο, μιὰ καὶ βρεθῇ κατάμονος στ' ἀπέραντό της τὸ Κράτος, κόβοντας κάθε νῆμα τῆς κοινωνικῆς του ζωῆς, καὶ φέρνοντάς τον στὴν ἄγρια κατάσταση τῆς πρωτόπλαστης δημιουργίας, εἶναι τόσο φυσικιὰ καὶ ξάστερη ποὺ καὶ παραδείγματα νὰ μὴν εἴχαμε, καὶ πάλι θὰ μοῦρχουνταν σὰν ἀφύσικο νὰ παραδεχτῶ, πῶς ὁ ἐρημιώτης μικήσει ἄβλαβος κι ἀνεπηρέαστος ἀπ' τὴν ἀπέραντη τὴ μοναξιὰ τῆς ἐρημιᾶς καὶ τὴν αἰώνια τὴ σιγασιὰ τῆς Φύσης τῆς πεντάμορφης!

Πολὺ λοιπὸν πιὸ ψυχολογημένος ἀπ' τὸν Ἐγγλέζο ὁ Ἕλληνας ὁ Ρομπινσῶνας σὲ τοῦτο τουλάγιστο τὸ κεφάλαιο, ποῦναι, θαρρῶ, καὶ τὸ σπουδαιότερο. Μὰ μιὰ καὶ παραδεχτοῦμε τὴ βάση αὐτὴ ὡς τὴ μόνη φυσικιά, τἄλλα ἔρχουνται πιὰ τὸ καθένα μὲ τὴ σειρά τους ταιριαστὰ καὶ ψυχολογημένα, κι ὁ φωτισμένος ὁ ἀναγνώστης ποὺ μπῆκε στὸ νόημα τοῦ ποιητῆ μαντεύει, καὶ πρὶν τὸ δῇ, τί θὰ γίνῃ καὶ τί δρόμο θὰ πάρῃ τὸ Ρομάντζο ποὺ θὰ καταντοῦσε πιὰ στὸ τέλος λιγάκι, νὰ ποῦμε, σὰ μονότονο, ἂ δὲ πρέβαλλε νὰν τὸ φωτίσῃ ἡ πανώρια καὶ ποιητικὴ μορφὴ τῆς Μυριέλλας.

Ἐδῶ πιὰ ὁ συγραφέας, ποῦναι πρὶν ἀπ' ὅλα λυρικός, ψάλλει ἕναν ὕμνον ἐμπνευσμένο στὴν Ἀγάπη καὶ γράφει σελίδες γιομάτες δύναμη καὶ γιομάτες ἀλήθεια, μὰ καὶ ποίηση γιομάτες, γιὰ τὰ αἰστήματα, ἢ κάλλιο γιὰ τὶς ὁρμές, ποὺ δοκιμάζει ἕνας ἀγριάθρωπος—ὁ Πετρογιάννης μας—στὴν πρώτη ἐκείνη θωριὰ τὴ μαγικὴ μιανῆς πεν-

---

ρή, δὲ θὰ ξαναπᾶς στὴν Ἀγρινάπη, κι οὔτε δὲ θὰ διαβεῖς ἀπὸ τοὺς Στύλους».

«Τί ἐστάθηκε» ἐρώτησε δειλὰ ἡ Μαρία.

«Φέρνεσαι ἄσκημα» τῆς ἀπάντησε ἡ μητέρα της.

Ἀναστέναξαν κ' οἱ τρεῖς τους. Κ' ἡ μάννα ἐσηκώθηκε, τὴν ἐσίμωσε καὶ κοιτάζοντάς την κατάμματα τὴν ἐρώτησε :—Πές μου, τί ἐστάθηκε στοὺς Στύλους μὲ τὸν Ἀντώνη τὸ Μάντυλα ;»

Ἡ Μαρία ἐκατέβασε τὸ πρόσωπο καὶ δὲν ἀπολογήθηκε.

«Σὲ πείραξε μὲ λόγο, μὲ ἔργος ;» εἶπε ὁ πατέρας γέρνοντας βιαστικὰ τὸ κεφάλι «τί σοῦκαμε ;»

Μὰ οὔτε τότες δὲν ἀποκρίθηκε μόνο ἐκοίταξε δειλὰ δειλὰ πρῶτα τὸν πατέρα της κ' ἔπειτα τὴ μητέρα της. Τούτη ἐκούνησε πικρὰ τὸ κεφάλι κι' ἀνήσυχη τῆς εἶπε : — «Κάτι ἐστάθηκε βέβαια, γιατὶ ἄκουσα καὶ γὼ παράξενα μισόλογα. Σὲ ξατρέχει καὶ τοῦ δίνεις ξοπίσω ;»

«Ἀ, ἀφτοὶ οἱ νοικοκυραῖοι τοῦ χωριοῦ μας, ἀφτοὶ οἱ πλούσιοι!» ἐφώναξε ὁ πατέρας χολεμένος «θέλουνε νὰ μᾶς ἔχουνε σκλάβους ἐμᾶς τὴ φτώχια! Καλὰ ποὺ [illegible] γιὰ κείνους, καλὰ ποὺ μᾶς τρῶνε [illegible] καλὰ ποὺ μᾶς μαζεύουν ὅλα τὰ [illegible] γυναικά, μὲ τὰ φέρματα, τὰ μπροστίκια, μὲ τάργαστήρια, μὰ νὰ μᾶς πειράζουν καὶ τὴν ὑπόληψη ;»

Οἱ δύο γυναῖκες ἀναστέναξαν βαθειά. «Ὅμως» ξακολούθησε ὁ πατέρας συδαυλίζοντας τὴ στιὰ «μὲ μᾶς δὲ θὰ τὰ βγάλει πέρα· τὸ σόϊ μας εἶναι φτωχό, ναί, μὰ εἶναι ἀντρόπιαστο· ἐγὼ εἶμαι γέροντας, μὰ ἔχω ἐδικοὺς παλληκάρια. Λέγε, Μαρία, τί σοῦκαμε ὁ παληάνθρωπος ;» Κ' ἐσηκώθηκε. «Σοῦ μίλησε ἄσκημους λόγους ;» ἐρώτησε.

«Ναί» εἶπε δειλὰ ἡ Μαρία.

«Κ' ἐπαραδέχτηκες ;» ἐφώναξε ἡ μητέρα χολεμένη, σηκόνοντας μία σκίζα ἀπὸ τὴ στιὰ γιὰ νὰ δείρει τὴ θυγατέρα της. «Ἀφτὰ τὰ διδάγματα σοῦχα δώκει ; ἔτσι μᾶς τιμᾶς ;» ἐπρόστεσε φοβερίζοντας.

«Δὲ φταίω» εἶπε ἡ Μαρία κρούβοντας ντροπιασμένη τὸ πρόσωπο.

«Ἔπρεπε νὰ τοῦ βγάλεις τὰ μάτια» τῆς ἀποκρίθηκε ἡ μάννα της.

«Μῶπιασε τὸ χέρι !»

«Τὸ χέρι; κι' ἀπὸ τὰ χτὲς δὲν εἴξερες γιὰ μιλήσεις ;»

«Σκύλλα» τὴν ἔβρισε ἡ Ζώη [illegible]

«[illegible]» εἶπε ἡ μάννα [illegible] τὸ [illegible]

[illegible] φαμε σπῖτι μας ; Θὰ σὲ διώξουμε ὅμως, ἢ θὰ σὲ κάμουμε νὰ δώκεις τέλος χωρὶς φαΐ καὶ χωρὶς πιοτό».

«Καὶ σοῦκαμε κι' ἄλλο;» ἐρώτησε βραχνὰ ὁ πατέρας «σ' ἐφίλησε κι' ὅλας, ἂ χρειάζεται;»

Μία στιγμὴ ἐτσώπασαν ὅλοι. Οἱ γονεοὶ ἐτήραζαν ἀνήσυχοι τὴ θυγατέρα τους προσμένοντας τὴν ἀπάντηση ἐκείνη τοὺς ἐκοίταξε φοβισμένη, κ' ἐκούνησε ἄφωνα τὸ κεφάλι.

«Τί λὲς μωρὴ» εἶπε ὁ γέρος ὀργισμένος καὶ τῆς ἔπιασε τὸ χέρι καὶ τὴν ἐτίναξε ὅσο ἐδυνότουν. «Τέτοια ντροπὴ μοῦκαμες ;» Ὅμως τὴν ἐρώτησε : —«Ἦταν κι ἄλλος ἀφτοῦ ;»

«Ναί» ἀποκρίθηκε τρομασμένη «μᾶς εἶδε ἡ Κατερίνα καὶ ἡ μάννα της».

«Ἄχ, ἄχ» ἔκαμε ἡ μητέρα καὶ τὴν ἔφτυσε στὸ πρόσωπο καὶ τὴν ἐχτύπησε μὲ τὴ σκίζα.

«Τὸ χωριὸ λοιπὸν ὅλο τὸ ξέρει. Καὶ γὼ νὰ σὲ βαστάξω σπῖτι μου, Φεύγα γλίγωρα, φεύγα· ἢ νὰ σὲ πάρει ἢ νὰ χαθεῖς». Καὶ λέγοντας ἔτσι ὁ πατέρας τὴν ἐτίναζε καὶ τὴν ἄμπωνε θυμωμένος πρὸς τὴν πόρτα, καὶ μὲ μία κλωτσιὰ τὴν ἔβγαλε ὄξω.

«Ἀρέντη, μάννα, Μαρία» εἶπαν τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὰ κρεβάτι ροβισμένα κ' ἔκλειαν [illegible]

Ἡ Μαρία ὅμως ὑπόφερε [illegible] ἀποπά-